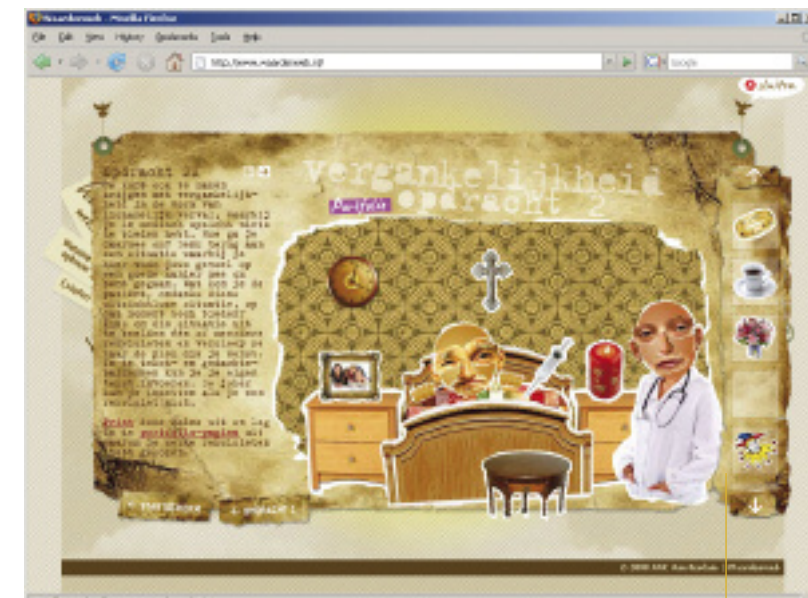
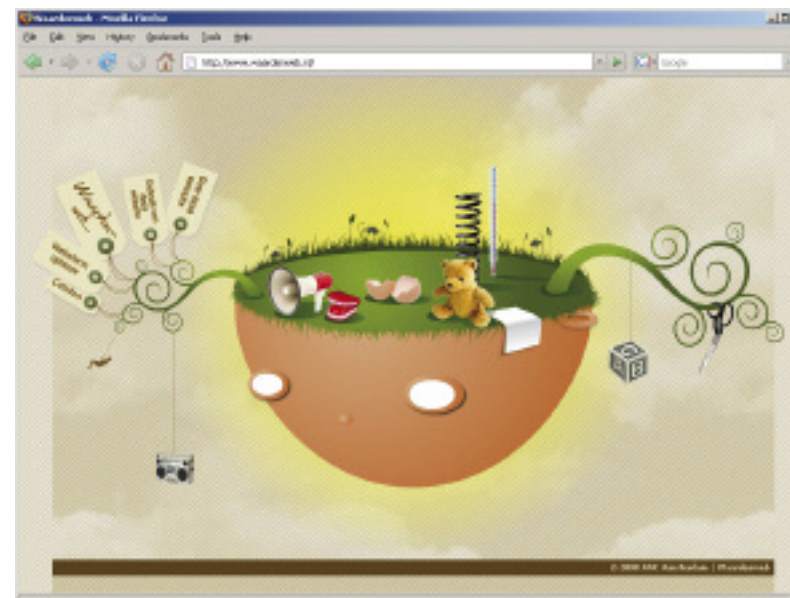

Artsen doen niet graag uitspraken over morele kwesties. Ze hebben snel het gevoel: dat is ons terrein niet, wij zijn de paus niet. Ten onrechte, menen Myra van Zwieten en Ger Palmboom. Samen met een web-designer ontwikkelde het duo een website, waar aios in alle rust kunnen reflecteren op de persoonlijke, morele kant van het huisartsenvak. 'Om zinvol met patiënten over existentiële vragen te kunnen praten, moet een arts weten hoe hij zelf over essentiële ethische kwesties denkt.'

MORELE REFLECTIE IS VOOR ARTSEN EEN 'MUST'

Myra van Zwieten is psycholoog en universitair docent Medische Ethiek bij de afdeling Huisartsgeneeskunde. Twee jaar geleden promoveerde zij op een onderzoek naar moreel omstreden ontwikkelingen in de prenatale diagnostiek. Daarbij ontdekte ze dat artsen vaak geneigd zijn uitspraken over moreel beladen kwesties uit de weg te gaan. 'Het viel mij op dat artsen geen duidelijk idee hebben hoe je zinvol met mensen over ethische aangelegenheden kunt praten. Ze zijn bang om te moraliseren en doen er dan maar het zwijgen toe. Daar ben ik het absoluut niet mee eens.' Om goed met patiënten over levensvragen te kunnen praten, moeten medische professionals weten hoe ze zelf in het leven staan. 'Noem het een moreel zelfonderzoek', zegt de ethica, 'gericht op vragen die in de dagelijkse artspraktijk een rol kunnen spelen. Als je als arts op het snijvlak van ethiek en communicatie aan de slag wilt, sta je eigenlijk met lege handen. Daarom hebben we een aanvraag ingediend om een website 'morele reflectie' te kunnen maken, die in eerste instantie bestemd is voor individuele aios. Die aanvraag is gehonoreerd en vervolgens is aan Ger Palmboom, die zijn sporen heeft verdiend met onderzoek naar bestaansvragen en zingeving, gevraagd om dit mee te helpen opzetten.'

Dubieuze websites

Urenlang zat het tweetal brainstormend rond een Amsterdamse keukentafel. Op andere momenten monopoliseerden ze de vergaderkamer; ochtenden lang. Winkels en musea werden afgestroopt op zoek naar bruikbaar beeldmateriaal. Het inter-

net werd doorzocht op naakten, die het thema 'vergankelijkheid' konden verbeelden. Palmboom: 'Zo beland je bij allerlei dubieuze websites. Ik werk op een flexkamer en zo nu en dan zag ik mijn kamergenoten denken: wat is die vogel in hemelsnaam aan het doen?' 'Het idee was er', zegt Van Zwieten, 'maar het is een hele kunst om die abstracte noties om te zetten in webpagina's. Webdesigner Justin Valentin verstond de kunst om onze ideeën op een creatieve manier vorm te geven.' Palmboom: 'Als je praat over medische ethiek fronsen mensen vaak de wenkbrauwen. Ze denken: o jee, dat wordt moeilijk en ingewikkeld en zwaar, want het gaat over problemen. Deels klopt dat, maar het gaat ook over waarden, over wat jij belangrijk vindt in het leven. Het is leuk daarover na te denken. Wat ik zo sterk vond aan dit idee, is dat we die uitdagende, inspirerende kant accentueren, door mensen uit te nodigen een reis te maken die moet leiden tot meer zelfinzicht.' Van Zwieten: 'Het was onze bedoeling iets leuks te maken; een moreel beraad waar je energie van krijgt. De sboH heeft onze projectaanvraag goedgekeurd en toestemming gegeven om het voor innovatie bestemde potje van de Huisartsopleiding hiervoor aan te spreken. Voorwaarde daarbij was dat die site ook bij andere huisartsopleidingen ingezet zou kunnen worden. Dat was toch al onze bedoeling. Het zou fijn zijn als ook andere medische professionals toegang krijgen en het geheel een plaats krijgt in nascholingstrajecten.'

Surrealistische wereld

De website 'morele reflectie' is speels van opzet. Aios worden uitgenodigd de klinische bril af te zetten en op een andere

manier naar de patiënt en diens problematiek te kijken. Van Zwieten: 'Bezoekers van de site moeten in een andere, vrije sfeer komen, om zo ruimte te krijgen voor persoonlijke reflectie. Even alle agenda's vergeten en los van tijd en ruimte je afvragen waar je zelf staat, waarom je de dingen doet zoals je ze doet. Daarom is het ook belangrijk dat de opdrachten thuis op een daarvoor geschikt moment worden uitgevoerd. Het is een beetje een abstracte, surrealistische wereld waar je instapt. Een soort in de ruimte zwevende bol, die zich opent. We hebben uiteindelijk drie thema's uitgewerkt. Allereerst gaat het over de 'condition humaine', met thema's als vergankelijkheid, veerkracht en kwetsbaarheid van het menselijke bestaan. Vervolgens wordt er gefocust op actuele maatschappelijke kwesties, zoals maakbaarheid, de invloed van techniek, zelfredzaamheid, mondigheid, keuzevrijheid: allemaal zaken die op dit moment in de gezondheidszorg spelen.'

Kruisbestuiving

Het derde en laatste thema heeft betrekking op de arts-patiënt relatie en gaat in op vragen als: hoe belangrijk zijn empathie en troost, hoe ga je om met emoties, met hoop, met kwetsbaarheid en ervaring van ziek zijn. Palmboom: 'We schatten dat iemand per thema één tot anderhalf uur bezig is. Ze moeten er echt goed voor gaan zitten. Een deel van dit zelfonderzoek is niet voor anderen bestemd. Dat noemen we het 'black box traject'. Het portfoliotraject leidt wel tot concrete output en wordt in het onderwijs nabesproken. Docenten krijgen instructies hoe ze dat het beste kunnen aanpakken.' Van Zwieten: 'Dit alles is ook bedoeld als aanvulling op andere programma-

Myra van Zwieten

'Om zinvol met patiënten over levensvragen te kunnen praten, moet een arts weten hoe hij zelf over essentiële ethische kwesties denkt'

onderdelen waarbij reflectie aan bod komt, zoals persoonsgerichte leergesprekken met de opleiders. We hebben inmiddels de eerste evaluaties binnen en de ontvangst is positief. Zowel aios als docenten zien de meerwaarde ervan in en de vormgeving wordt leuk, verrassend en verfrissend genoemd. We hebben dit alles kunnen realiseren met steun van een klankbordgroep, waarin zowel vertegenwoordigers van de sectie Medische Ethiek als van de huisartsopleiding zaten. Dat heeft geleid tot een vruchtbare kruisbestuiving. Nu hopen we financiering te vinden om deze website verder uit te bouwen. Een grote zak met geld: dat is op dit moment onze vurigste wens.'

Annet Muijen

Voor inloggegevens kunt u contact opnemen met Myra van Zwieten, telefoon 020 5664606. E-mail: m.c.vanzwieten@amc.uva.nl